

Wypowiedzi w dyskusji o polskich czasopismach naukowych

Wskazane szerokie spojrzenie i wyważenie racji

Rozsądek nakazuje, aby publikowanie za granicą i w kraju uznać za dwie niezbędne, uzupełniające się formy prezentowania osiągnięć wymagane od uprawiających działalność naukową. Proporcje pomiędzy nimi powinny wynikać ze specyfiki uprawianej tematyki.

Publikacje w renomowanych czasopismach o cyrkulacji międzynarodowej służą kształtowaniu pozycji Polski w nauce światowej i pozwalają uczestniczyć ośrodkom krajowym w rozwoju danej dziedziny, nawiązywać współpracę naukową i uczestniczyć w programach międzynarodowych. Zwłaszcza, że udział Polski w takich programach jak np. Programy Ramowe Unii Europejskiej jest skromny, niewspółmierny do naszego potencjału naukowego. Przygotowanie publikacji do renomowanego czasopisma wymaga jednakże dużego wysiłku z uwagi na wysokie wymagania zarówno co do jej treści, jak i formy, co trzeba docenić. Trzeba jednak mieć równocześnie świadomość, że tak upowszechniony dorobek staje się rozproszony po wielu czasopismach i trudno dostępny w kraju, zwłaszcza poza wąskimi specjalistycznymi kręgami.

Publikacje w czasopismach krajowych stanowią trwałe dokumenty działalności naukowej dostępne w kraju. W naukach stosowanych publikacje krajowe ułatwiają nawiązanie kontaktu dla wykorzystania wyników badań przez przedsiębiorstwa i instytucje krajowe, m.in. szukające tematów i zadań dla inwestycji oraz projektów finansowanych przez UE (program „Innowacyjna gospodarka”). Innowacyjność i aplikacyjność wyników badań, to kategoryczne żądania stawiane nauce na całym świecie.

Są również obszary badań ważne dla kraju ze względów społecznych, cywilizacyjnych i in., ale o znaczeniu lokalnym, dla których trudno znaleźć miejsce w czasopismach zagranicznych, a celowość umieszczenia ich tam jest wątpliwa. Przykłady znaleźć można m.in. wśród nauk przyrodniczych, lub humanistycznych.

Wytworzona atmosfera wątpliwości co do publikacji krajowych sprawia, że są wartościowe dziedziny, w których trudno zgromadzić prace ogłoszone za granicą hamuje uzyskanie stopnia dr hab. i tytułu profesora, z wielką szkodą dla rozwoju tych dziedzin. Publikowanie w kraju jest również formą utrzymywania kontaktów ze społeczeństwem, do którego powinna być adresowana przynajmniej część efektów działalności badawczej. Publikacje naukowe w czasopismach fachowych służą też podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, co jest warunkiem rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego kraju we wszystkich obszarach.

Trzeba mieć w świadomości, że w kraju dostęp do publikacji znajdujących się w czasopismach zagranicznych, dla zainteresowanych spoza środowiska naukowego, nie jest łatwy. Szereg czasopism wysokiej rangi jest w kraju całkowicie niedostępnych.

Szczególnie krytykowane są czasopisma lokalne, zwłaszcza uczelniane. Jeżeli są przypadki czasopism o niesatysfakcjonującym poziomie, dąży się do ich likwidacji, co jest najłatwiejsze, ale krytykujący mają też możliwość podniesienia ich rangi i poziomu zamieszczając w nich własne wartościowe publikacje. Gdy ma się duży dorobek, starczy na publikacje zagraniczne i artykuł krajowy.

Prezentowanie dorobku w kraju to obowiązek nauki wobec społeczeństwa

Ważna społecznie rola krajowych czasopism naukowych, które są nieodzowne dla rozwoju badań naukowych w Polsce, wraz z ich rolą edukacyjną (szkolnictwo wyższe) i informacyjną, sprawia, że należy nadać im stosowną rangę.

Uważam równocześnie, że liczba czasopism krajowych jest wystarczająca, ich poziom edytorski znacznie się poprawił, natomiast należy dążyć do stałego podnoszenia poziomu naukowego. Konieczne jest też zapewnienie im lepszego dofinansowania; są to na ogół wydawnictwa niskiego nakładowe – nie jest możliwe, aby same potrafiły się utrzymać. Nawet czasopisma popularno-naukowe szukają wsparcia finansowego. Niezbędne jest podniesienie „wagi” publikowanych w nich prac przy kategoryzacji jednostek naukowo-badawczych. Zwiększy to zainteresowanie autorów tymi czasopismami i tym samym wpłynie na podniesienie poziomu zamieszczanych prac.

W polityce naukowej należy dążyć do zachowania zasady, że o wartości dorobku decyduje w pierwszym rzędzie: „co jest publikowane”, a w drugiej kolejności: „gdzie jest publikowane”. To drugie kryterium ma wpływ na dotarcie do środowisk uprawiających podobną tematykę i rozpowszechnienie treści publikacji, o czym decyduje wybór przez autora czasopisma, w jakim ją zamieszcza. Zasady tej wynika, że nie można dyskryminować tzw. „czasopism lokalnych”. Pojęcie to jest dyskusyjne. Mogą zostać zaliczone do nich również periodyki wydawane przez PAU i Oddziały PAN. Tzw. „czasopisma lokalne” zasługują na traktowanie na równi z innymi, według zasady najpierw „co”, a następnie „gdzie”. Należy dążyć, aby wartość merytoryczna publikacji miała istotny wpływ na punktację czasopism i wysokość dofinansowania. Niska punktacja czasopism krajowych skłania do tworzenia własnych czasopism o charakterze międzynarodowym, aby poprawić bilans wypracowywanych punktów. Wobec ogromnej liczby czasopism wydawanych obecnie w świecie (a co roku powstają nowe), powoływanie kolejnego jest uzasadnione tylko wtedy, gdy sygnalizuje nową, perspektywiczną tematykę lub rozwojowy obszar badań. Należy pamiętać, że czasopismo świeżo utworzone, nie daje od razu szansy wejścia publikacji w obieg międzynarodowy, co zapewniają renomowane czasopisma, posiadające rozbudowany system informacji internetowej.

LESZEK STOCH

PAUza Akademicka zaprasza do współpracy.

Oczekujemy na artykuły do 4 500 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi.

Artykuły, listy i komentarze prosimy nadsyłać na adres: pauza@pau.krakow.pl